СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 255. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 2-го листопаду 1937. VOL. XLV. No. 255. Jersey City, N. J., Tuesday, November 2, 1937. THREE CENTS

РЯТУНОК МУНІЯ В РУКАХ НАЙВИЩОГО СУДУ

САН ФРАНСІСКО. — Томас Муні, засуджений за злогадне кинення бомби підчас Военного Походу в 1916 р., не вийде на волю, якщо брати під увагу закони стейту Каліфорнії. По 20 роках зусиль його звільнити Найвищий Суд стейту видав рішення, яке унеможливлює дальше доходження цеї справи, якщо хто не опертися тільки на законах стейту. Залишається отже тільки один рятунок: віднестися до Найвищого Суду Злучених Держав. Тільки евентуальне його рішення в користь Мунія може уможливити дальші старання у справі його визволення.

ЗАПОВІДАЄ БОРОТЬБУ З ХРИСТІЯНАМИ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — У Злучених Державах готово прийти до такої боротьби проти християнської церкви, яку тепер можна бачити в Советах, Німеччині й червоній Еспанії. Таке заповідає о. Джеймс Джіліс, редактор „Ди Кетолик Ворлд". Він каже, що та війна можливо не буде крівава; але проте вона загрожуватиме економічно й морально кожному, хто захоче признаватись до християнства. Боротьбу проти християнства, казав о. Джіліс, ведуть не тільки комуністи. Її ведуть і в нутрі самої християнської церкви. А якщо зачнеться переслідування християн, то не буде кому стати в їхній обороні. Не стануть боронити християнства, казав о. Джіліс, навіть ті, що так правильно, кожної неділі, ходять до церкви. Боронитимуть християнства тільки одиниці.

ЗАТЬМІННЯ МІСЯЦЯ.

ВАШИНГТОН. — Дня 18. листопаду будемо бачити майже цілковите затьміння місяця, якщо буде сприятлива погода, що уможливить оглядати це явище природи. Але навіть при злій погоді буде можна бачити майже всюди хоч частинне затьміння.

ДОЛЯ ЖИДІВ У НІМЕЧЧИНІ ЗАПЕЧАТАНА.

АТЛЕНТИК СИТІ. — Д-р Йоахім Прінц з Берліна заявив 2,500 жидівським делегатам, що жидівство доживає в Німеччині свого кінця. За десять років його вже так як і не буде в Німеччині.

Націзм вдержиться.

Д-р Прінц заявив американським представникам жидівства, що це є недоречністю твердити, що Гітлер не є люблений у Німеччині, бо правдою є, що подавляюча більшість німецького населення обожає Гітлера. І тому націстичний режім буде далі існувати, бо він вірно репрезентує волю і характер німецького народу. А націстичний уряд змагає ясно й отверто до цілковитого винищення жидів у Німеччині.

МІСЦЕ РОЗБИТОГО ЖИТТЯ.

НЮ ЙОРК. — Єпископальний єпископ Томас Дженкіс з Невади, що живе в Ріно, назвав це місто „місцем розбитого життя". Він казав, що в Неваді слідний великий занепад релігійного життя. І підкреслив, що не знає одного випадку, щоб хто з тих, що доробились у Неваді великих маєтків, дав хоч одного доляра на якусь добродійну ціль.

ОБХОДЯТЬСЯ БЕЗ БИТТЯ.

ТОРОНТО (Канада). — Коло 200 вчених і виховників прислухувались до ріжних звітів про життя і розвій пятьох маленьких сестер Діон. Цікаве було те, що хоч ті сестри не є від того, щоб не робити „збитків", то їх іще ніколи не покарано за тем ударом. Найбільшою карою для них є те, що коли котра з них провиниться, то її відлучують від товариства і вона мусить бути на самоті.

ПРОТИ МОНОПОЛІВ.

ВАШИНГТОН.—„Ди Федерал Трейд Комишен" предложить конгресові нові законопроекти, що змагають до цього, щоб не дозволити великим фінансовим потентатам обходити протиртостові закони і держати далі ріжні монополі.

ЗМІНЮВАТИМУТЬ КОНСТИТУЦІЮ.

ОЛБАНІ. — В дні 2. листопаду виберуть у нюйорськім стейті 168 делегатів, які радитимуть над зміною стейтової конституції. Наради відбудуться в квітні. Їх рішення мусять бути потім затверджені народом.

ДУМАЮТЬ ПРО ВІЙНУ.

ВАШИНГТОН. — В американськім генеральнім штабі виробляють нові пляни військового побору рекрута на випадок вибуху війни. Новий плян передбачає, що треба армії дістати в такім випадку в перших 60 днях яких 500,000 рекрутів. А при кінці четвертого місяця від вибуху війни повинна армія мати вже готових 1,500,000 жовнірів. Всю ту поборову машину хочуть оперти на громадянських організаціях, що займаються добродійною і патріотичною працею.

ДЛЯ УКРАЇНЦІВ НЕМА МІСЦЯ В ДЕРЖАВНИХ ШКОЛАХ.

„Діло" пише, що в державних фахових гімназіях при вул. Снопківській у Львові прийнято цього року лише двох українців. Як відомо, технічну школу на Снопківській ліквідують і на її місці відчинили ще минулого року дві гімназії, електричну і механічну. До 1. кляси механічної гімназії прийняли двох українців, до електричної ані одного! Так виглядає в практиці рівноправність у державних школах.

НІМЕЦЬКА ГОСПОДАРНІСТЬ.

В Німеччині організують тепер усюди збірку диких каштанів. Надіються зібрати коло 3,000 вагонів каштанів. З них будуть робити крохмаль, а з їх лупини клей та ще інші придатні вироби.

ВБИЛИ ПІДОДОВНИКА ПОЛІЦІЇ І ТЯЖКО ЗРАНИЛИ ПОСТЕРУНКОВОГО.

В лісі коло села Липники під Хартою, березівського повіту, старший підодовник Куник і старший постерунковий Міхаляк зажадав особистих виказок від двох чоловіків, убраних по міському, з течками в руках. В цьому моменті згадані чоловіки стріляли з револьверів і вбили Куника на місці, а Міхаляка тяжко зранили. Опісля напасники забрали поліцаям карабіни й утекли в ліси.

ЦІКАВА ПЕРЕДІСТОРИЧНА ЗНАХІДКА.

В печері Сан Теодоро біля Месини знайшли кістяк чоловіка з четвертичної епохи 2 метри завдовжки. Череп зберігся знаменито і має всі зуби. Крім того знайшли останки звірят величезних розмірів.

ЗАСТРІЛИВ СВОЮ ЖІНКУ.

В лугах над рікою Стрием у Розбірчі, повіт Стрий, хтось застрілив Фесю Дидюкову. Підозріння за це вбивство впало на її чоловіка Дмитра, що не жив з жінкою й що його Дидюкова запізвала за аліменти. Дидюк утік, але його схопили в Бориславі й відставили до Стрия.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ ПОЛЬСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА.

Редакційний співробітник „Іл. Кур'єра Цодзенного", Ян Кісілевскі, носив при собі револьвер, але не вмів ним орудувати. Виймаючи з кишені рукавички, потягнув так, нехрунко за язичок револьвера, що спричинив вистріл і згинув на місці. Був родом зо Львова.

КУРАТОР-ДЕФРАВДАНТ.

У Варшаві арештували Яна Кушту, урядовця Державного Рільного Банку. Цей Ян Кушта був куратором ріжних товариств, як „Розвуй", „Зайкє", „Поїзд-виставка", „Лісна Спілка" і в усіх цих установах допустився надужить.

ЦВИНТАРІ ДЛЯ ЗВІРЯТ.

В Туреччині видали розпорядок створити по більших містах окремі цвинтарі для звірят, а також крематорії для палення залишків із звірят.

„ПРАГЕР ПРЕСЕ" ПРО КНИЖКУ Б. ЛЕПКОГО.

У 245 числі з 7. вересня помістила „Прагер Пресе" у відділі „Література" довшу теплу замітку останній книжці Б. Лепкого „Три портрети". Автор замітки дає інформацію читачам, хто такий Оркан — один і з тих нечисленних поляків, що цікавились українською літературою і що 30 років тому дав переклад антольогію українських новелістів, книжку, якої досі ніхто не наслідував, хоч українська новеля в останніх часах сильно розвинулася. Портрети трьох поетів вийшли в Лепкого рідко дуже інтимно та тепло супроти своїх краківських приятелів і трохи з дистансом і повашною супроти львівського майстра. Всі портрети — мистецькі, сильні тим, що передають людські прикмети всіх трьох письменників.

ПОЇЗД ЗІ ШВИДКІСТЮ 180 КМ. НА ГОДИНУ.

Хоч поїзди, поршувані нафтою і бензиною, розвивають дуже велику скорість, інжинірі компанії „Нор" у Франції працюють над проектом нового поїзду, що розвинув би ще більшу швидкість. Будова першого такого вагону — поїзду нового типу вже закінчена. Новий вагон буде їхати з середньою швидкістю 180 км. на годину, але підчас їзди розвине ще більшу скорість. Вагон-поїзд має пропелери зпереду і ззаду. Його довжина — 44.5 метра. Він може перевести 90 пасажирів.

ТОРГОВЛЯ ЗМІЯМИ.

В Японії нарід вірить дотепер, що мясо змії має цілющі прикмети і помагає головно проти чахотки. В самій столиці Японії, Токіо, є понад 100 крамниць, які продають мясо гадюк у порошку, а в деяких ресторанах можна дістати печене і варене мясо гадюк. Доставцем цих гадюк є Венкічі Азана, що має свою гуртівню в одній з головних дільниць Токіо — в Асакуса. В його пивницях є завжди понад 1,000 гадюк ріжних розмірів та кольору і за один рік він продав не менше як 100,000 штук.

Недавно Азана відповідав за те, що продав дві їдовиті гадюки, що їх власник кинув на сцену на знаменитого актора Саданджі. Згаданий артист вернувся щойно з Москви і власник гадюк хотів таким чином запротестувати проти його співпраці з комуністами. Крім того один японець кинув живу гадюку, що її теж купив в Азани, до парляменту підчас наради послів. Тепер у кожного, хто входить до парляменту, поліція переводить особисту ревізію. Азану суд засудив на грошеву кару і дозволив йому продавати свій товар лише до ресторанів і до аптик.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

Залізнича катастрофа склалася на стації у Велюню в Познанщині, де наїхали на себе два товарові потяги. 31 вагонів розбилися на тріски, пригому згинув керманич поїзду й один поштовий урядовець, а 5 інших залізничих службовців вийшли тяжко ранені.

ТРАГІЧНА РЕЛІГІЙНА ПРОГУЛЬКА.

З Ковна повідомляють про велику автобусову катастрофу біля містечка Вількай, куди їхали 160 осіб, переважно жінок, на врочисту процесію. Вони їхали одним особовим самоходом і двома вантажними. На скруті один самохід ударив телеграфічний стовп і кинув усіх пасажирів. Другий самохід при наглому здержанні перевернувся. Чотири особи згинули і 70 потовклися, між ними 40 тяжко.

ЗАСУДИЛИ БУВШОГО ПРЕМІЄРА ЕНДЖЕЯ МОРАЧЕВСЬКОГО.

Окружний карний суд у Варшаві розглядав справу бувшого премієра і міністра Енджея Морачевського, обвинуваченого в тому, що очорнив бувшого прокуратора в Гродні, Кляссу, та що закинув йому, що вживає нестемпльованої запальнички. Розправа йшла при зачинених дверях. Морачевського засудили на три місяці арешту і сто злотих кари. Від другого закиду Морачевського увільнили. Виконання присуду припинили.

ЧОБОТИ ДЛЯ ХУДОБИ.

В Англії ввели тепер нову моду: чоботи для худоби. Часописи приносять уже навіть знимки цеї новости: два зарослі копита худобячих ніг у величезних калошах. Цей раз річ не йде про якусь рекляму або комедію. Англійці намагаються цим робом запобігти хворобам ратиць у своєї худоби, на лікування яких видають рік-річно коло 14,000,000 фунтів стерлінгів.

ГУСІНЬ СПИНИЛА ПОЇЗД.

В Австрії сталася така подія: Велика маса гусениць обсіла в одній місці на великім просторі так густо землю, що кілька поїздів, яких колеса обліпилися гусеницями, зачали ховзатись і не могли дальше їхати. Треба було з рейок позмітати гусінь, почистити колеса паровозів, спровадити кілька нових паровозів і щойно тоді поїзди рушили в дальшу дорогу.

ПОВІНЬ КНИЖОК.

У Парижі відбувся конгрес дослідників літератури, що займалися спеціяльними питаннями „джерел" до творів, т. зв. документації. Ішло про те, як улекшити спеціялістам контракт із книжками. За 400 останніх літ вийшло більш як 30 мільйонів книжок; тепер що року виходить 200,000 книжок, не рахуючи матеріялів у 80,000 журналах і 40,000 газетах. Деякі бібліотеки мають уже понад 4 мільйони томів і що року дістають нових 100 тисяч томів. У самих німецьких бібліотеках є вже більш як 35 мільйонів книжок. Про самого Наполеона є досі 70,000 творів, про Гетого 20,000, про Жанну Д' Арк 12,000, про Шекспіра не менш як про Наполеона. Представник Америки Дейвис виступив на конгресі із внеском, щоб рідкі книги фотографували у мініятурних виданнях. Їх можна буде читати тільки в побільшаючім склом, але можна буде їх легко помістити в бібліотеках.

СТАЛІН ПРОМОВЛЯЄ „ДО СЕРЦЯ"

МОСКВА. — На зібранні 400 менших і більших завідувачів вуглекопним і сталевим промислом, що відбулося в старій, історичний салі ще з часів Івана Грозного, Сталін виголосив промову, в якій старався промовити до серця завідувачів промислом і копальнями, щоб вони старалися побільше видавати продуктів, головно вугля. Бо вугольє не найважніщий корм, яким годується решта промислу. Сталін говорив, що успіх совєтського будівництва залежить від середних і малих провідників, як теж від звичайного рядовика. На адресу тих „тихих малих" провідників Сталін сказав кілька теплих слів. Він закликав, щоб ті, які займають місця по тих, що їх усунула „чистка", вивязувалися краще зо свого завдання, ніж їх попередники.

16 НОВИХ РОЗСТРІЛІВ.

МОСКВА. — В одним дні розстрілено на території Советів 16 чергових осіб. 6 застрілено в чорноморській окрузі, а 10 у Ростові. В Харкові викрито „заговір правих терористів, що підготовляли вбивства вождів". В Шемасі коло Баку почався процес проти 14 терористів, які працювали над поваленням советської влади.

ІТАЛІЯ И НІМЕЧЧИНА ДОМАГАЮТЬСЯ КАРИ ДЛЯ СОВЕТІВ.

ЛОНДОН. — Наради в „комітеті невтручання в еспанські справи" далі стоять на мертвій точці. Головна увага делегатів тепер скупчена на Советах, які далі вперто стоять при своїм і не хочуть приняти британського пляну, щоб обом воюючим сторонам в Еспанії дати „права війни". Італійський представник, Гранді, попертий німецьким представником, Рібентропом, рішучі домагаються від комітету кари на Совети: вони хочуть, щоб совєтські кораблі виняти зпід опіки комітету й тим полишити їх на поталу морських піратських лодок. Вони говорять, що в той спосіб червоний еспанський уряд буде відтятий від чужої інтервенції і вслід за тим можна буде примінити повну невтральність і до уряду ген. Франка.

ЗАТОПЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО КОРАБЛЯ.

ВАЛЕНСІЯ. — На Середземному морі, недалеко еспанських берегів, невідомі літаки, правдоподібно ген. Франка, затопили англійський вантажний корабель „Джан Вімс", що віз пшеницю лівому еспанському урядові. Літак наперед вислав радіом осторогу, щоб усі моряки покинули корабель і вілили на лодки, а потім кинув 16 бомб і корабель затопив.

МАЙОРКА В ПОСІДАННІ ІТАЛІЙЦІВ.

ПАЛЬМА (Майорка). — Найбільший острів серед Балеарських островів на Середземному морі, які мають величезне стратегічне значіння для плавби по Середземному морі, фактично знаходиться в мілітарному посіданні Італійців і частинно німців. Там знаходяться коло сто бойових літаків і 500 італійських та німецьких летунів. Англія цілий час побоювалася, що італійці захоплять той острів і через те зроблять плавбу англійських кораблів відцілу залежною від їх волі.

СТВОРИЛИ МІЖНАРОДНИЙ СУД ДЛЯ ПОБОРЮВАННЯ ТЕРОРУ.

ЖЕНЕВА. — Представники держав, що належать до Ліги Націй, на окремій конференції ухвалили створити міжнародний суд, до якого входили б пять суддів і пять заступників, кожний з іншої держави, яких завданням булоб судити і карати політичних терористів, що „вбивають, або ранять особи, котрі стоять на публичнім становищі, або нищать їх особисте, чи державне майно." Цей суд буде не тільки судити їх, але буде теж домагатися від держави видачі тих терористів, коли вони опиняться на терені іншої держави, а також будуть домагатися кари для тих держав, що будуть тих терористів піддержувати чи то грішми, чи пашпортами, чи в якийнебудь інший спосіб. Осідок того суду буде в Газі.

ЗАВЗЯТІ БОЇ БІЛЯ ШАНГАЮ.

ШАНГАЙ. — Японські війська повели рішучий наступ на китайські лінії. Ці лінії вони прорвали і посунулися вперед. Бомбардуючи й обстрілюючи місто, японські літаки кілька разів кулями попадали в англійські стійки, що стояли в міжнародній невтральній смузі. Англійці відповідали машиновими крісами, а також протестували проти нападів. А японці протестували проти поведінки англійців, які помагають китайцям. Вони помогли вийти цілу одному китайському батальйонові, що був окружений японцями, а також у часі довшої облоги засобляли його в харчі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖЕРТВЕННІ КОЗЛИ

Розстріли большевицьких комісарів стали вже такою звичайною подією, що багато ґазет вже їх навіть не нотують як новинки, як не нотується того, що сонце заходить, або що від дощу робиться на вулиці болото. І справді, що вже в цьому дивного, що нині розстріляють 43, а завтра 156? Що в цьому важного, що нині стріляють комісара отсього промислу, а завтра комісара отого промислу? Публика привикла до цього вже до того ступня, що хочби й усіх комісарів порозстрілювали, то вона лише позіхалаб.

Та останніми часами трапилися розстріли, які заслугують на деяку увагу. Дивно це, дуже дивно, говорити, що з міліонів крапель одна заслугує на ближчу увагу, а проте так воно є. Попав саме у неласку й був усунений зо своєї позиції комісар рільництва, Михайло Чернов. Ця деґрадація пригадує пресі кампанію судів і розстрілів нижчих урядовців у рільництві. Нараховують жертв розстрілів у рільництві на півтретя сотки осіб і розріжняють між ними кілька катеґорій антисовєтських проступників, як: протисовєтські саботажники, зловживники влади, нездарні адміністратори, тощо.

Вся ця масова розправа диктатури з керівниками рільництва звертається, як можна сподіватися, проти керівників колхозів, себто колективних сільських господарств. Совєтська рільнича господарка саме спирається на колективну власність землі: не одиниця є власником землі, а держава, чи, як її представник, більше збірне число одиниць. Землю управлялося не приватно, одинично, чи родинно, а громадно. Така рільнича господарка взорується на промислі: ведеться управу ріллі як фабрику. Рільники — це робітники. Керівники — представники держави. Плоди йдуть державі, робітники дістають заплату.

Ішов цей спосіб рільничої господарки проти системи приватної власности й приватної управи, практикованої майже на всій землі. Заведення колективної господарки було найбільшим революційним кроком большевицької диктатури. Переведено її проти страшного спротиву, що коштував життя багато міліонів людей. Диктатура остаточно зломила ввесь спротив і перемінила силою всіх незалежних земельних власників на робітників держави.

Здавалося, що відтоді не було нічого на перешкоді, щоб зробити колективну господарку славним на ввесь світ успіхом. Большевицька пропаґанда й старалася так представити колективне рільництво. Одначе тепер сотки розстрілів заставляють людей по всьому світі питатися: чи справді є колективна рільна господарка таким успіхом, яким його представляє большевицька пропаґанда? Або іншими словами: чи розстрілюють тут справді хабарників, марнотратників, нездар, чи лише розстрілами пробують закрити неминучі наслідки злої господарської системи?

СВЯТКУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ РОКОВИН

Святкуючи роковини Листопадового Зриву, відсвіжуємо те національне підняття, що охоплювало тих, що цей Зрив підняли. В той спосіб утревалюємо ту Ідею, за яку вони повстали, й поширюємо її серед українського народу на те, щоби приспішити ту слушну хвилю, коли цей Зрив повториться.

В часі Листопадових роковин ми повинні відсвіжувати память про події з тих великих днів, стирати порох часу з ґалерії нашої історичної слави. Ми повинні згадувати імена тих, що той Зрив підготовляли та що в часі того Зриву поклали своє життя. Ми повинні конкретно уявляти собі українські міста, замаєні українськими прапорами, славні подвиги Української Армії, що наче лев кидалася без амуніції і належної зброї на ворогів, або переможена устапала перед ними. Ми повинні застановлятися над тими моментами, які були джерелом нашої сили, і над тими причинами, що підтинали нашу силу й розточували нас із середини. І ті моменти ми повинні ставити собі як приклад у нашому дальшому національному вихованні, в причини — повинні з корінням виривати.

Але попри те все ми повинні памятати, що Листопадові роковини це не пожовклі листки з записника постарілої людини, яка на склоні життя перечитує їх, щоб нагадати собі пережиті життєві події; ті події, що вже не вернуться ніколи... Листопадові роковини це лекції, наука, підготова для того, що має повторитися, що має вернутись і вже остатися з нами навіки. Їх треба так переводити, щоби були оперті на минулім, але з очима, зверненими вцілости у будучність. Без будучности Листопадові роковини були би без значіння. Тому, коли збираємося святкувати якесь національне свято, то в першій мірі думаймо про будучність. До минувшини люди звертаються тому, що пече їх жадоба доконати щось у будучності. Коли ми до минувшини будемо звертатися без уваги на будучність, то з цього мало користи вийде для нашого збірного життя. Це не буде „наука", „приготування", але „забава", „насолода", або просто декорація для якогось зовсім іншого змісту.

Бо буває нераз, що суспільність педантично святкує роковини великих історичних подій, роковини уродин чи смерти своїх великих людей; буває, що члени такої суспільности сходяться в гарних строях на концерти, академії, бенкети, вистави; буває, що ті концерти, бенкети чи академії мають прекрасну програму, знаменитих артистів. Але буває також і так, що ціллю тих академій, концертів, бенкетів не є те, щоб відсвіжити память про дану історичну подію, не те, щоб відновити душу тими ідеями, що їх пропомідував якийсь народній пророк, тільки те, щоб насолодитися музикою знаного віртуоза, щоб розвеселитися чудовими точками програми; щоби побачити своїх знайомих, евентуально щоби похвалитися своїм новим убранням...

У таких випадках ці свята, концерти, чи бенкети тратять свою первісну вартість; вони вияловіють зо свойого правдивого змісту. Їх зміст є прикриттям якогось зовсім іншого змісту. Суспільність, що в той спосіб „святкує" свої великі історичні події, не вдержиться довго на поверхні міжнародного суперництва. Скорше чи пізніше вона впаде жертвою такого народу, який цілою душею відчуває основний зміст своїх національних свят.

Та це не значить, що тут непотрібні культурні форми. Зовсім навпаки. Ми мусимо добре дбати, щоб наші національні свята випадали найкультурніше. А мусимо дбати про це тому, що наша суспільність має вже вироблений, мистецький смак і чимнебудь не задоволяється. Вона хоче чогось доброго, гарного, мистецького. І коли впорядники свята не дадуть їй того, то вона вважає це образою для себе і для тих великих подій, які те свято мало на цілі звеличати.

Треба влаштовувати свята так, щоби був високий мистецький рівень, а також достойний, глибоко національний зміст. З таких свят буде користь, бо вони стануть тим, чим повинні бути: моральною підготовою для грядучих подій.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

МОРАЛЬНІСТЬ АВТАРКІЇ

Слова, як люди, зявляються одного дня на світло Боже і розпочинають свою життєву карієру: одні відбувають звичайну робітничу функцію і служать вірою й правдою, виконуючи скромне, але потрібне завдання в мовному орґанізмі; інші, залишаючись довший час у сутінках загального забуття й зневажливого відношення з боку пуристів мови, цих поліцаїв мовної держави, нараз, ніби кинені якоюсь могутньою рукою, зявляються, як ті палаючі метеори, на небі словесних зірок, приваблюють загальну увагу, робляться відомими, популярними, славними — викликають дискусії по часописах та журналах, і навіть у модних політичних та літературних сальонах їм призначують почесне місце.

Тепер в европейському політичному світі у великій моді слово „автаркія". Походження воно давне-грецького, як і всі слова, що починаються від „авто" (хоч давні ґреки автом не їздили), і означає по нашому економічну вистарчальність у пристосуванні до держави. Прямувати до автаркії — це значить намагатися зробити свою державу економічно цілком незалежною. В перекладі на наші недержавні відносини це значить голосити і всіляко проводити в життя клич „свій до свого".

Девятнацяте століття і перше двацятиліття двацятого століття виказали, що здобуття **політичної** незалежности для поневоленої нації вдійсності питання незалежности ще не розвязує, таксамо, як для поневоленого економічного й соціяльного робітника чи селянина надання йому якихось політичних „виборчих" прав зовсім не розвязує найтяжчих проблем його підлеглого життя. Щоби бути дійсно незалежною, кожна нація мусить дійти такого щабля економічного розвитку, який дозволяв би їй у певних відповідальних моментах її історії бути самовистарчальною, цебто жити своїми власними засобами, не потребуючи ніякої допомоги ні від кого. Бо брати „допомогу" — це значить підпадати під ту або іншу форму залежности; це значить — платити лихварські відсотки і робитися жертвою всілякого визиску.

Це не легкий ідеал, і його тяжко осягнути, але до нього треба прямувати, бо тільки з його осягненням можна говорити про дійсно незалежну націю, що їй не страшні ніякі економічні бльоки з боку великих імперій, що досі панували над світом, бо посідали монополі на ріжні сирівці. Для осягнення такого ідеалу нація мусить іти на великі жертви, мусить відмовлятися від багатьох річей розкоші, мусить нераз, кажучи образово, підперезувати тугіше свій поясок; але зрештою, якщо має силу волі витримати, здобуває цю свою економічну незалежність і стає дійсно вільною. І в цьому випадку, як завжди, **дух** перемагає матерію.

Саме тепер відбуваються в Римі засідання Вищої Ради Корпорацій, що розробляє подрібні пляни для осягнення італійської автаркії. Думка про італійську автаркію моглаб — іще недавно — видаватися впрост абсурдною. Бо Італія, як країна, цеж, мабуть, найбідніша на сирівці з усіх европейських держав; вона не має ні заліза, ні нафти, ні вугля. Сам Мусоліні кілька років тому так висловлювався з цього приводу: „Не робім собі ілюзій щодо автаркії. Всі модерні нації, внаслідок чудового розвитку науки, можуть прямувати до автаркії, але ми, поки життя не викаже протилежного, все матимемо потребу вводити рідке паливо (цебто нафту). Вугіль, паливо, вовна, бавовна, залізо — ось пять річей, що все нам треба ввозити".

Але від часу проголошення цієї думки минуло чимало подій: відбулась остаточна перемога на фронті боротьби за хліб, що його раніще мусіли ввозити до Італії у великій скількості; відбулась етіопсько-італійська війна, період санкцій з боку 52 держав, і ріжні комплікації з Анґлією, найбільшою — монопольницею світових сирівців. Витримання економічної бльокади, переведеної з боку 52 держав, та витримання економічно-фінансового наступу, що повели проти Італії Франція й Анґлія, з допомогою світового інтернаціонального капіталу, виказали з одного боку життездатність і відпорність італійської корпоративної системи, а з другого боку виказали також необхідність для Італії йти далі шляхом автаркії, якщо вона не хоче впасти навколішки перед світовою плютократією.

Той, хто слідкує за змінами італійсько-англійських відносин, щоб їх як слід зрозуміти, мусить приймати на увагу особливо оцей момент драматичної боротьби Італії за своє економічне звільнення. Треба ствердити, що в цьому напрямку вже дещо осягнено: Італія вже зробилася самовистарчальною щодо хліба; а де є хліб, там ніхто не вмирає з голоду. Винахід штучної вовни розвязує до певної міри проблему одягу. Електрифікація залізниць, що відбувається шляхом використання найменших потоків та рівчаків, звільняє Італію від потреби закуповувати ту частину вугля, що її раніше потребували льокомотиви. Поширюється й протеґується споживання риби, що має в деякій мірі заступити мясо. З тоюж самою метою звернено спеціяльну увагу на розмноження кріликів та дробу, як курей, гусей, качок, тощо. Висловлюється надії, що за чотири роки Італія зайде на цьому шляху дуже далеко...

Одночасно з тим відбувається й велика праця перевиховання населення для виховання його в автаркійному світовідчуванні. Звертається спеціяльну увагу на підкреслення **моральної** сторони автаркійної боротьби. „Велика імперська нація, як фашистівська Італія, — пише один римський щоденник з цього проводу — звільнившись від примари економічної підлеглости закордонові, представлятиме і на полі комерційних зносин велику нормалізаційну й **моральну** вагу. Подібно до того, як свідомість власної военно сили **єдина** може моралізувати політичні трактати (бо дає можливість переговорювати як рівний з рівним), так певність звільнення від загроз економічних бльокад, виголоджувань й лихварських визисків **єдина** може моралізувати комерційні трактати між націями і забезпечити між ними нормальну виміну продуктами. Бо тільки в такий спосіб можна забезпечити світовій торгівлі підставу вільної виміни, позбавленої таких елементів, як примусового вивозу із слабшої країни, **вивозу за всяку ціну**, для покриття видатків на купівлю сирівців".

Як бачимо, фашистівська автаркія — і на це треба звернути особливу увагу — не виключає торговельних зносин з іншими націями, але хоче дати нації той **мінімум прожитку**, що робить її морально й економічно незалежною супроти інших, багатших націй.

Така незалежність — дуже важлива в часах миру; вона впрост необхідна в часах війни.

Евген Онацький, Рим.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Моріс Форде.

ЖІНОЧА ДУША

В переділі першої кляси дивилась мрійливо крізь вікно молода, ґарна дівчина. Перед очима миготіли телеграфічні стовпи, а краєвиди тікали один за одним.

Біля неї стояв молодий чоловік.

— Доріно, за кілька хвилин будемо в Парижі і наша знайомість закінчиться. Невже всьому кінець?

— Так, Цезаре, яж тобі подала причини.

Він зітхнув і вийшов.

— — — — — — — — —

Доріна й Ґарі виховалися змалку разом і мали незабаром повінчатись. Вона любила того чесного, щирого й поставного чоловіка, поки на стежці її життя не появився Цезар. Чи запальний італієць припав їй більше до вподоби, як зрівноважений, спокійний Ґарі? Сама не вміла на це питання відповісти й не одну безсонну нічку над ним продумала. Одно було ясне: вона не могла зрадити Гарія, який їй довіряв. Вона знала, яку жертву означала його згода, підождати цілий рік, аж вона скінчить в Італії науку співу. Не тільки грошеву жертву, але й жертву душі. Якже моглаб вона тепер станути перед ним і сказати: „Я пізнала на чужині іншого чоловіка й тебе вже не люблю!"

Ґарі ждав її на пероні. Його очі світилися. Протиснувся крізь товпу і вицілував її з обох боків. Пісдя завів її до малого, привітного мешкання, що купалося на її привитання в квітах.

— Якщо маєш хвилинку часу, радо поговорю з тобою — сказав він, помагаючи розпаковувати їй клунки. Аж тепер завважала вона дивну повагу на його обличчі. Кутики уст затиснулися вниз. Невже мав він журбу?

— Очевидно, маю час — відповіла вона. Перейшли до малої витальні. Доріна засіла в мягкім фотелику, але він стояв, закуривши папіроску. Затягнувшися два-три рази, відкинув її геть.

— Не будь такий святочний — сказала вона, усміхнувшися, щоби злагіднити важку ситуацію, що так ненадійно витворилася. — Хіба нічого страшного?

Він намагався теж усміхнутись, але це йому не вдавалось.

— Маю на думці наші заручини — сказав він вкінці. — Рік — це шмат часу. Я думаю, що...

— Ґарі!... — подивилась на нього залякана. — Не знаю, що ти хочеш сказати, але якщо питаєшся, чи наші заручини ще важні, можу на це відповісти тільки „так".

Він поблід, але в його очах крилися якісь тверді, рішучі вогники.

— Ні, Доріно, не про це я думав... Дуже важко сказати тобі правду... Тебе не було... а я самітний...

Вона підскочила.

— Кохаєш іншу?

Мовчки притакнув.

Кімната затанцювала, їй не стало віддиху. Адже це означало волю, це означало кохання Цезара. Тепер вона не має потреби вагатись. Пригода змінилась на її користь.

— Очевидно, я знаю свої обовязки і коли ти зажадаєш, оженюся з тобою.

— Ні, Ґарі, не хочу я того — відповіла Доріна, поклавши йому руку на рамя. — Хто... вона?

— Діяна Дюваль.

— Дуже її любиш? — і намагалась уявити собі, як він цілує іншу, не її. Дарма — не вдавалося.

Прегарні, чарівні години пережила Доріна того вечора з Цезаром. Вони стояли над берегом Сени. Попід міст переїздив зо свистом малий пароплав і освітив своїми рефлекторами закохану пару. Доріна почувалася дуже, дуже щасливою.

В найближчім часі бачила вона Ґарія кілька разів на товариських вечерках і в каварні. Завжди з Діяною. Вона починала її підсвідомо ненавидіти. Чомусь здавалося їй, що та ясноволоса дівчина обманює Гарія і, що він не буде з нею щасливий. Думала багато про Гарія. Зовсім підсвідомо почала робити порівняння між обома чоловіками. З кожним днем набирало те порівняння щораз більше некорисних рис для італійця.

Одного пополудня пішла Доріна з товаришкою на каву до каварні. Її товаришка була одною з тих жінок, що знають всіх і вся.

— Поглянь! — показала Доріні очима на недалекий столик. — Американська танцюристка Марйора Аріель.

Чоловік, що сидів біля танцюристки й гладив пестливо її руки, обернений був до них плечима. Однак Доріна пізнала його в першій хвилині. Це був Цезар.

Заплатила й вийшла з каварні. Вдома сиділа вона довго, непорушно у своїм фотелику. Щож тепер?

*

Була вже близько північ, коли Ґарі відчинив їй двері.

— Не гнівайся, — оправдувалась несміливо.

Він засміявся безжурно, попросив її сісти, не питаючись, що її нагла гостина означає. Щойно в тім менті зясувала собі Доріна, що вона стратила.

— Ти розійшлася зо своїм італійцем?

— Еґеж, — відповіла вона з трудом.

Кинулась до нього.

— Ґарі, мусиш мені порадити, що робити... Я зробила жахливу помилку... Зрозумій...

Як чудесно булоб, колиб він схопив її тепер в обійми, так як давніше. Дарма! На його столику стояла знимка Діяни.

— Хіба не скоїлось нічого лихого... Заспокоював її.

Розказала йому все з найменшими подробицями.

Коли вона скінчила, сиділи обоє довший час мовчки. Коли він вкінці піднісся, завважив, що Доріна плаче. Сльози котилися по її личку і вона зовсім не старалася їх здержати.

— Ґарі, я була така дурненька... не вміла зберегти свого щастя!...

Раптом він обійняв її.

— Хіба ще любиш трошечки свого Ґарі?

— Еґеж — хлипала — люблю... люблю!

— І я тебе!

— А-а! — Здивувалась — а Діяна?...

Ґарі весело розсміявся.

— Невже ти думала, що кохатиму іншу, не тебе? Діяна моя добра знайома і коли я попросив її заграти трошки комедію, дуже радо на це погодилася.

— Адже ти сказав...

— Петро писав мені з Італії, що ти флиртуєш з тим італійцем — перебив їй. — Я добре знав тебе і надіявся, що повернешся до мене... але я хотів, щоби це сталося з твоєї доброї волі.

Притулилася щаслива до нього.

— Який ти чудесний чоловік! — і додала по хвилині:
— Людина мусить за своїм щастям тужити, щоби його пізнати. Кожна жінка повинна стояти хоч на крок перед небезпекою стратити коханого, щоби опісля пізнати, що тратить.

Переклав **Роман С—ка.**

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

С. К., Ню Йорк, Н. Й — Листопадовий допис прийшов по виданні листопадового числа „Свободи". І не минає 20. а 19 років!

М. Г., Ню Йорк, Н. Й. — Листопадовий вірш добрий, але надається до вжитку хіба аж на друкий рік, коли будемо святкувати двацяті роковини Першого Листопаду, про які згадуєте. А тепер є девятнацяті роковини.

Д. Ш. — А як би так усі завзялись і ніхто не хотів належати до ніякої української орґанізації, то як би виглядало наше життя? Чи можна повірити, щоб той, хто оминає свою орґанізацію, пішов потім добровільно, з посвяти, проливати кров за свій нарід?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА.

Під таким заголовком є заклик (у 18 числі „Нової Хати" з 1937 р.) п. Константини Малицької, звісної діячки на народній ниві в рідному краю. Вона подає проєкт, щоб українське жіноцтво викупило дім, у якому жила колись **Леся Українка**, що власне під цю пору є на продаж, а якого ціна дуже низька (коло 2,000 зл.). Свідоме жіноцтво й жіночі організації! Поспішім з жертвами і допоможім викупити дім Лесі Українки, що мав би бути музеєм, у якім булиб зібрані памятки по нашій славній письменниці та який міг би стати теж захистом для українських письменниць. Місця, де росли і творили наші ґенії, це наші цінності. Не допускаймо до того, щоб домівка найбільшої української поетки перейшла в чужі руки. Всі, хоч і малими жертвами, допоможім створити живий памятник тій великій письменниці, що за життя хоч терпіла (слабе здоровля, переслідування російськими властями), а проте була такою творчою. Від себе висилаю 1 доляра (через Обєднання) на згадану ціль і кличу українське жіноцтво та наші організації, щоб чимскорше висилали на ту ціль свої жертви через Обєднання, або впрост до Львова.

Анастасія Кочан,
Джоліет, Ілл.

МОНУМЕНТАЛЬНЕ ВИДАННЯ.

(Слово з Канади про „Пропамятну Книгу" У. Н. Союзу).

До Торонта забрили кілька примірників „Пропамятної Книги" У. Н. Союзу — один із них на руки автора цих слів. Уже з першого погляду ця ювилейна книга викликує приємне та захопливе вражіння. Масивність книги, люксусовий папір, мистецька оправа й друкарське викінчення врадувалоб серце й найвибагливішого книголюба. Таку форму видання може мати хіба тільки дійсно поважна наукова праця. У тім випадку моє сподівання мене не розчарували. Бо коли я переглянув зміст книги, а потім це все прочитав, то побачив, що це є свого роду американсько-українська енциклопедія, що це велика наукова праця, видана на памятку не тільки Українського Народного Союзу, але всієї заокеанської імміграції.

„Пропамятна Книга", видана з нагоди сороклітнього ювилею Українського Народного Союзу, являється монументальним виданням, на яке У. Н. Союз ждав 40 літ, а решта нас — стількиж. У міжчасі ніхто на цьому суходолі не здобувся видати такий одиночний твір, чи компіляцію, що хоч частинно дорівняв би ювилейній книзі У. Н. Союзу. І бере мене дійсна досада на гадку, що досіль я не замітив у нашій американській пресі правдивої оцінки дійсної критики цієї книги, що з конечности буде служити нам як **„Історія Української Американської Іміграції"**, бо кращої, а то й ніякої, нема в нас. А може наша американська преса трактує цю книгу як „приватну аферу" одної організації? Тому хай отсе припаде аж канадійському українцеві виразити пару слів оцінки цього важливого видання. Пишу „пару слів" з оглядности, бо щоб належито оцінити книгу, требаб самому критикові (яким я не є) зужити на оцінку кілька тисяч слів.

Книга займає 752 сторінки читкого друку! Зазначу теж, що в Ріднім Краю вже належно оцінили цю ювилейну книгу і помістили (як от у „Ділі" чи „Вістнику") поважні оцінки.

А цих пару слів пишу так по щирому, бо щиро мене книга захопила.

Життя і поступ українського народу в Америці й Канаді для кожного з нас є цікаві. Миж самі пробуємо щось вложити у зміст наших осягів. Отже радіємо, коли маємо вкінці у своїх руках книгу, що дає нам перегляд життя і поступу більшої частини української іміґрації. Своїм змістом ювилейна книга У. Н. Союзу надаватиметься на підручник для історика, студента, письменника, редактора, священика, політика й суспільно-народнього діяча для дальших студій і доходжень. А для пересічного нашого робітника, фармера й бизнесмена представляє ця книга калейдоскопну історію і роман їхнього колективного життя в Америці: їхню долю і недолю, їхні успіхи й невдачі, словом: цілий образ наших культурних, економічних і суспільних довершень, з яких в орґанізаційному житті Український Народний Союз являється найбільшим осягом. І романом, історією власного життя, буде ця книга для теперішнього читача. Він читатиме цю книгу з найвище напруженою цікавістю і захопленням. Бо там усе пишеться про нього, себто про те, що українець в Америці пережив, що зорганізував, що збудував (і що повалив!), чим причинився для добра своїх народжених і ненароджених поколінь, для слави свого народу тут і для України. Оце є те, що я, ви й інші знайдемо у тій книзі!

А що ювилейна книга вийшла такою, якою я її тут представляю (і нехай хто попробує заквестіонувати моє твердження!), на це є своя причина, а саме ціла констеляція авторів, що її написали. Кожний з них є відомий нашій іміґрації. А багато з них є відомі цілій нашій нації.

Вистане читачеві переглянути зміст книги, щоб відразу переконатись про її значіння і вартість.

Взяти, наприклад, перший заголовок: **„Як формувався світогляд українського іміґранта в Америці"**, зпід пера **д-ра Луки Мишуги.** Цеж сама собою окрема наукова розвідка, що займає 176 сторінок друку, з історії нашої іміґрації в Злучених Державах, написана й інтерпретована в світлі американської історії та суспільних, культурних і економічних відносин того періоду, в якім історія творилась. Скільки студій і праці тут вложено, це може оцінити тільки той, хто з такими працями сам мав щось до діла! Крім цієї праці написав д-р Мишуга ще історію і розвиток Українського Народного Союзу і доклад п. з. „Матеріяльний вклад іміґрації в Рідний Край".

Розвідки й доклади п. **Омеляна Ревюка,** як одного з авторитетів про справи нашої іміґрації, являються для нас неоціненої вартости. Передані ним спомини українських піонірів в Америці й Канаді п. з. „Стара іміґрація в живих образах", це високої вартости літературні нариси, що зворушують читача до сліз. Два інші важні доклади п. Ревюка: **„Розвій політичного світогляду українського іміґранта" і „Наші літературні й мистецькі надбання в Америці"** — говорять самі про себе. Як канадійський українець, я тільки жалую, що п. Ревюк не включив в останній розвідці й канадійської України. Бажаю також, щоб У. Н. Союз що року видавав додатки до ювилейної книги на тему „Українські надбання в Америці" так, як доповняється енциклопедію, щоб ми могли мати кожного часу підсумки нашої праці й поступу.

Інші доклади, важливі для американського українця, є такі:

Д-р Олександер Сушко — „Американізація" й „Українізація", та „Конфлікт між старою і новою іміґрацією і ми".

Михайло Гайворонський — „Наша музика в Америці".

Теодосій Каськів — „Рідна пісня і рідний театр" (в Америці, природньо).

Д-р Василь Галич — „Розміщення української іміґрації у Злучених Державах".

Учит. Осип Стеткевич — „Українське шкільництво в Америці".

Для тих українців, що цікавляться історією і розвитком наших запомогових орґанізацій, інтересні доклади отсих авторів:

Евген Ляхович — „Моральний вклад У. Н. Союзу".

Дмитро Галичин — „Запомогові орґанізації в давнину й тепер".

о. Петро Понятишин — „Українська церква й У. Н. С.".

Роман Слободян — „У. Н. С. у мові чисел".

Микола Мурашко — „Конвенції У. Н. С."

Українська іміґрація в оцінці Рідного Краю:

Лев Ясінчук — „Старокраєвим оком на українську еміґрацію в Америці".

Сен. Олена Кисілевська — „Що нам дала, а що може дати наша заморська іміґрація".

Проф. Дмитро Дорошенко — „Зперед трицятьох літ".

Ген. Віктор Курманович — „Борімось і поборемо".

Евген Онацький — „За кордоном Батьківщини".

Сестра Северина, Ч.С.В.В. — „Еміґрація в українському письменстві".

Оце тільки цікаві заголовки цих докладів на тему нашої іміґрації визначних українських діячів в Америці й в Європі.

Здовж і вширш книгу переплітають поеми й вірші українських поетів і поеток в Америці. Є там і гимни та вірші поетів рідної землі в честь і науку виходцям.

Цю Пропамятну Книгу окрашують в тексті ілюстрації, світлини діячів і орґанізаторів не тільки У. Н. Союзу, але й нашої іміґрації.

Велика частина книги присвячена відділам У. Н. С.: світлини членів окремих відділів, імена зарядів, тощо.

А при кінці не забули видавці ювилейної книги й про молоде покоління. Ціла солідна частина є присвячена йому — — англійською мовою. Вона носить заголовок: **„Голос молодшого покоління".** Містить вона перегляд історії українського народу в Европі й Америці, його проблеми та справа нашої молоді в Америці. Замітна знаменита праця **Степана Шумейка,** редактора „Юкреініен Віклі" і праця **проф. Степана В. Мамчура** на тему: „Переображення української культури". Дуже цікаві є доклади **п. Стеткевича (мол.)** на тему нашої мови, чи доклад „У. Н. С. в очах молодого члена", зпід пера панни **Марії Боднар,** як теж стаття „Чому маємо належати до У. Н. С". **п. Патроника.** Переклади віршів Франка, Олеся, Шевченка й Лесі Українки, виконані **Володимира Семениною** і **Е. Л. Войнич.**

Годі в коротенькій статті належно оцінити ввесь той матеріял, себто цілу ювилейну книгу У. Н. Союзу. З того, що я згадав, можна мати тільки невеличке поняття про вартість цеї книги. А якщо ця книга вийшла такою, якою я її впродовж свого допису вважаю, то в цьому велика заслуга в першу чергу тих, що вложили в ту книгу свою кольосальну працю. А далі належиться щира подяка У. Н. Союзові, що дав грошеву допомогу й уможливив видання цеї книги друком. Гроші ці, як і праця редакторів, всіх авторів і співпрацівників, на марно не пішли. Ця книга являється для нашої іміґрації більшим монументом, ніж десять мармурових памятників, які ми моглиб поставити в десятьох найбільших українських осередках Злучених Держав, щоб ними заманіфестувати Америці й Европі, що „українці тут живуть і щось творять"! Бо ювилейна книга це все голосить живим, писаним словом.

Вся українська іміґрація в Америці повинна бути вдячна Українському Народному Союзові за це видання. І такою вона вже є. Маючи ті всі речі на увазі, я вважав потрібним заговорити про ту справу аж з Канади, з вірою, що на мій голос відгукнуться інші.

Михайло Петрівський,
Торонто, Онтаріо.

БАЛАЧКИ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ І БІБЛІОТЕКУ В СТЕМФОРДІ

Багато часу минуло від останньої нашої балачки. Подорож до Галичини, а потім кампанія в справі перебудови української школи в Стемфорді не давали мені змоги продовжати зачаті балачки. Та далі мовчати годі, бо є вже люди, що зацікавилися Музеєм і Бібліотекою, та питаються про їх цили і їхню програму; а подруге, продовжування і розвій розпочатого народнього діла вимагає прихильности загалу, себто допомоги з боку всіх тих українців в Америці, що вміють глядіти далі чотирьох стін власної хати.

Тепер подаю програму Українського Музею і Бібліотеки, а раз на місяць пригадуватиму, що є в Америці Український Музей і Бібліотека та даватиму звіти з їх розвою.

• Ціль: Український Музей і Бібліотека ставлють собі за ціль зібрати, упорядкувати і зробити доступним для прилюдного вжитку якнайбільше всесторонній матеріял для пізнання життя українського народу в минулості і в сучасности з особливою увагою на життя української іміґрації в Америці.

Засоби: **Український Музей збирає:**

1) в загально-українськім відділі: оригінальні експонати з ріжних діб історії України і з ріжних ділянок життя українського народу; прогалини між ориґіналами заповнює по змозі репродукціями рідких предметів; збіркою друкованих і фотографічних ілюстрацій старається придбати повний образ України в просторі і часі; у збірках наміряє заховати рівновагу, тобто набуває експонати відповідно до ваги й обєму даної ділянки життя.

2) в українсько-американськім відділі: збирає всі, хочби й найдрібніші, предмети для ілюстрації історії, побуту і надбань української іміґрації в Америці.

Бібліотека збирає:

1) в загально-українськім відділі: всі книжки, пресу та всякі інші періодичні і неперіодичні видання, потрібні до студії українознавства в найширшім розумінні цього слова; твори про Україну й українців чужими мовами, особливо мовою англійською;

2) в українсько - американськім відділі: всі книжки, брошури, журнали, часописи, катальоґи, статути орґанізацій, летючки, програми, афіші і т. п. речі, видані в Америці.

3) попри це в неукраїнськім відділі книжки чужими мовами з ріжних галузей знання.

Діяльність: зробити музейні збірки і бібліотеку доступними для публичного відвідування і вжитку; уживати, що можна, із збірок як ілюстраційного матеріялу при викладах і відчитах; улаштовувати вистави і брати участь у виставах, уладжуваних американськими музеями і товариствами; інформувати своїх і чужих про діяльність Музею і видавати праці, складені на підставі матеріялів Музею і Бібліотеки.

о. Лев Чапельський.

ДЕЩО З АНҐЛІЙСЬКОЇ ПРЕСИ ПРО САМОГУБСТВО ПАНАСА ЛЮБЧЕНКА

Подаємо без коментарів дещо з того широкого відгомону, який обхопив анґлійську пресу на вістку про самовбивство Панаса Любченка, „преміера" советської України.

Довшу статтю (зо світлиною) подав „Стар" (Лондон): „Самогубство преміера України. — Побоявся наслідків протисоветської змови". В статті пишеться: Сьогодня проголошено в Москві короткий комунікат, у якому повідомляється, що Панас Любченко, премієр Української Советської Республики, поповнив самогубство. Смерть заподіяв собі в понеділок, але повідомлення про те появилося допервa сьогодня. В ньому говориться, що його прилапано на протисоветській акції і зо страху перед наслідками він відібрав собі життя. На його місце призначено 30-літнього фабричного робітника Михайла Бондаренка. Любченко це третій з черги премієр советських республик, який упав жертвою „чистки", що її від кількох місяців переводять у Советах. Ходжаєва, преміера Узбекістану, в центральній Азії, скинено з уряду в червні; Шотемора, преміера Таджікстану, обвинувачено і звільнено в серпні. Але неспокої в тих обох республиках не можуть вагою рівнятися до розрухів в Україні, найбільшого пшеничного шпихліра, що межує з Румунією і Польщею та положений у західньо-полудневому куті Советів. Приятелі Москви впевняють світ, що на цей край лакомий дехто з ворогів Росії. Україна обіймає 174,000 квадратових миль поверхні з 31,900,000 населення".

„Дейлі Експрес" (Лондон) з 3 вересня пише: „ГПУ запевняє, що знайдено повну лісту імен конспіраторів і потрібні пляни до створення української незалежньої держави, а також докази (!), що „одна з чужинецьких держав" фінансувала цю акцію величезними сумами грошей. В Україні арештовано 77 старшин із шефом тайної поліції, Берковіцом; арештовано також Косьора, проводира партії комуністів, і Хатаєвича, заступника Сталіна в Україні. Припускають, що Любченко поповнив самогубство зо страху перед виходом на яву його зради Сталіна".

„Істерн Дейлі Експрес" (Норич, 3. вересня) підносить, що советська влада „навіть не робить спроби закрити факт, що це самогубство це ніщо інше як новий політичний морд. В самомуж офіційному комунікаті сказано, що коли виявилася його протисоветська діяльність то він (Любченко) радше ніж поносити наслідки, рішився відібрати собі життя. Вже з цього самого видно, що там (у Советах) панує дальше такий кривавий режім терору, якого ніяка інша держава не знала. Самогубство преміера України стає наче зворотною точкою тих, дотепер непевних, але впертих вісток про розрухи в тому краю. Досі було дуже тяжко ствердити достовірність тих поголосок, що говорили, що в Україні панує велике невдоволення і влади і ширяться розрухи, спрямовані до відірвання України від советського Союзу". Стаття кінчиться таким висновком: „Коли дивитися на теперішній режім у Советах, то тяжко не дивуватися, чому ті, що вірять у комунізм, все ще кладуть Росію як його приклад перед світом. Коли хто бажає поширювати комунізм та вчити, що щастя можна тільки через нього осягнути, а в ніякому разі в теперішньому нашому соціяльному ладі, то хіба краще зробилиб, вказуючи на Росію як на застрашальний приклад, яким комунізм не повинен бути. Бо інакше навіть для тих, що дуже мало користають із добродійств нашого соціяльного ладу, наш лад зо всіми його недомаганнями буде видаватися раєм у порівняні до комуністичного".

„Таймс" (Лондон, 8-го вересня) містить довшу статтю під заголовком: „Український лідер поповнив самогубство. — Закидують йому сепаратизм". Кореспондент, автор статті, гостро критикує советську владу і її методи. Навязуючи до офіційного звідомлення про самогубство Любченка, „Таймс" пише: „Своїм змістом і словами нагадує воно дуже те звідомлення, яке появилося було свого часу зприводу самогубства Скрипника (голови українського уряду на початках революції), який, „щоб уникнути наслідків своєї протисоветської активности", наложив на себе руку в році 1933. І тепер, таксамо як тоді, ті обвинувачення дуже подібні на чисту фантазію. Любченко, як і Скрипник, намагався боронити українські інтереси перед насильною диктатурою з Москви і через те попав у підозріння сепаратизму. Щоб Любченко був протисоветським троцькістом або німецьким сепаратистом, у цьому хіба дуже мало правдоподібности. Від 1935 р. уходив він за непримирного ворога Німеччини".

(Укбюро, Лондон).

МІСЬКІ БУДИНКИ ВЖИВАЮТЬ СКУЛЬПТУР WPA

Різьбарський проєкт WPA наймає коло 300 робітників по цілім краю. Скульптура пропонує по більшій частині кінні статуї по парках. Одначе проєкти різьби WPA не обмежуються до статуй. Працю виконується з порцеляни, паленої глини, званої з італійського „теракота", і магоню, як теж з мармору, ґраніту та бронзу, а величина сягає від велеканів до мінятур. Дотепер викінчено понад '1,500 поодиноких скульптур.

Багато з тих скульптур плянується та виконується як частину менших декорацій публичних будинків. Недавнє архитектурне похилення у сторону упрощення касує багато наших бувших прикрас та блискуче вживання скульптур як архитектурних додатків, але новий стиль оставляє місце для скульптури, на котру є загальний попит.

Непохожа на малярство, скульптура це штука, що вживає значного числа робітників, котрі виконують взори артиста. Більшість тих робітників була без праці підчас депресії, коли мало будинків ставили приватні підприємства. Віднова приватньої будівлі булаб застала тепер цих робітників без практики та без вправ у праці нового стилю, крім федеральних проєктів, котрі дали їм заняття.

Це наглядно можна бачити в Перт Амбою, Ню Джерзі. Там кругом є поклади такої глинки, котра якраз надається на виріб теракоти та кераміки на скульптури, а місто було осередком тої індустрії, наймаючи велике число робітників до праці. Коли ці люди втратили працю, федеральний проєкт мистецтва заложив школу, в котрій навчано нових нахилів для взорів. Керамічна індустрія співпрацювала через постачання запотребовань для того навчання. Це означало нову добу для робітників, від 30 до 60 років життя. Замісць із конечности йти в перелюднені ряди фізичних робітників, вони можуть продовжати свою особливу працю як знавці свого фаху. Цей проєкт доконав найбільшого діла тоді, коли поклав величаву статую Томаса Альви Едісона з теракоти, котра знаходиться на кілька-милевім просторі поза містом, працею тих робітників, котрим WPA відродила професію.

Працю з плястру виконують на інших проєктах скульптури, як у Флориді, де на жадання шкільних зарядів тисячі декораторів зладили низку плястичних видів для публичних шкіл. Деякі паркові статуї це тільки часові, як у Провіденс, Род Айленд, де статуя, представляє „піоніра" у парку Раджера Вилйема, вироблена з плястру та покрита бронзовим осадом. Вона повинна видержати шість або вісім років, цебто до часу, коли смак до мистецтва може змінитись.

Багато скульптур, виконаних на проєктах WPA по великих та менших містах, признали за велику артистичну цінність тутешні критики мистецтва. Ці праці, перед доведенням до кінцевої форми, мусять бути одобрені міськими зарядами, що осягається з дуже малими винятками. Серед менших обовязків проєкт скульптури мав за ціль направляти існуючі громадські статуї, як у Ню Йорку, де поправлено коло сто камяних та бронзових памятників.

Через недавню суперечку за модель памятника еспансько - американської війни у Порт Честер, Ню Йорк, експерти WPA відкинули мистецькі площі. Інші предмети, особливо діти та звірята, будили почуття менш противного характеру. Міські звіринці вжили багато скульптур WPA, як у Бофало, Ню Йорк, де фігури бізонів, оленів, львів, медведів, ящірок та ріжних птиць вставлено при головних входах до будинків, в котрих ті звірі перебувають.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЧИ ВИ ДУМАЄТЕ ПЕРЕПРОВАДЖУВАТИСЯ НА ІНШЕ МЕШКАННЯ?

Якщо думаєте змінини свою адресу, просимо повідомити нас наперед, коли почнете жити на новій адресі, щоб ви не втратили якого числа ґазети, котре може мати щось цікаве або важне для вас або вашої родини. Просимо не ждати до останньої хвилі. Просимо не переказувати нічого почтареві. Найкраще виповнити оцей блянкет, подаючи доконче **стару** й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати це в листі до адміністрації „Свободи".

Число відділу ....

Імя й назвище ....

Стара адреса ....

Нова адреса ....

Почта ....

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Наша участь у „Параді Націй".

З нагоди святкування 150-літньої річниці підписання американської конституції, що закінчилося 20 вересня ц. р. „парадою націй" влаштованою зарядом міста, українці міста Філядельфії були рішили теж узяти участь. Українсько-Американські Злучені Організації взяли на себе підготову до того свята, стараючися, щоб наша участь випала величаво. Ці заходи увінчались добрим успіхом і наша участь випала справді величаво. Нашим народнім строєм ми захопили глядачів.

На переді походу йшли стрільці Української Армії з американськими прапором. (Бо на жадання міста ні одна чужинецька ґрупа не мала свого національного прапору, тільки американський). За стрільцями йшли українські дівчата в українських строях — наша краса і гордість. За дівчатами йшли хлопці, яких відносно було мале число (деж ви були козаки?). За хлопцями йшла загальна українська публика.

На „площі низалежности" виступила ґрупа українських танцюристів під проводом М. Квасинського, під звуки народньої музики М. Черкаса. Танкові виступи чарували чужинців і наша молодь мусіла їх повторювати.

За осудом амриканців, українці здобули своїм гарно упорядкованим і по мистецьки виведеним походом друге місце в цілій параді, в якій брали участь 54 народності. Перше місце дістали австрійці. За те в танцях то українці зискали перше місце, бо їх виступ вилав найкраще зі всіх. Сам посадник міста Філядельфії вислав спеціяльного листа подяки. Також американська преса писала про українську ґрупу більше, ніж про якунебудь іншу, поміщуючи великі знимки двох українських танцюристок: М. Кісевої й Сіткевичевої.

Українські Американські Злучені Організації складають найщирішу подяку всім тим, що причинилися до нашої участи в поході, а зокрема молодим дівчатам з хору укр. кат. церкви з Френкфорд, з вул. Френклін, 23-тої й Бравн та при укр. прав. церкві; також 5-літній українці, Любі Головатій, „провідниці" походу, та школі Авраменка, а зглядно інструкторові К. Квасинському, його справному гуртові та М. Черкасові за „крайову" музику.

Дехто закидає, що ми булиб далеко краще вийшли, як би були мали свою банду. Алеж бо де було взяти своєї банди? Чи мали ми наймати чужу? Коли так, то де було взяти грошей на неї? Чи ті, що критикують, булиб дали на ту ціль гроші?

Ми знаємо, що раз ми вже мали свою банду. А чи ми вдержали її? Тепер ми маємо нагоду ще раз мати свою банду: проф. Дубас заявив, що зорганізує, коли ми піддержимо її матеріяльно.

Поза бандою є ще в нас важніші справи, котрі можна буде успішно розвязувати у співпраці широкого загалу з Українсько - Американськими Організаціями. Та широкий загал мусить виявляти в тому напрямку охоту до праці. Тому ми кінчимо: приходіть на збори А. У. Злучених Організацій.

За управу А. У. Злучених Орґанізнацій, у Філядельфії, Па.:

Д-р П. Дубас, Параня Чопик, Митро Пасічник.

Помогли.

— Підсудний, чи маєте ще щось на свою оборону сказати?

— Так, пане суддя! Я взяв гі гроші тому, щоб заплатити чинш!

— Ну, так... то ми вже постараємося про те, що дванацять місяців не будете платити ніякого чиншу!

—o—

Причина розводу.

Дарка хоче розводитися зо своїм чоловіком.

— Чому? — питаються її.

— Мій чоловік гладить завсіди свою праву руку...

— Ну, та це не є ніяка причина до розводу!

— Дарка плаче:

— Ні, таки є поважною причиною, бо правою рукою мого чоловіка є його секретарка!

—o—

Лакомий.

Петрусь любить пристрасно грушки.

Він їх не їсть, а ковтає.

Мати хоче його остерегти і дати добрий приклад:

„Раз — каже — був також такий хлопчик, що також так лакомо їв свої грушки і вмер, заки ще половину грушки проковтнув".

Петрусь дивиться великими очима.

— А що сталося з другою половиною грушки, мамусю?

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ. (1)

В одній густій, попереплітаній кущами і високими деревами долині дикої Африки мандрувала горстка чорних вояків, вазірів, що належали до найвідважніших серед Тарзанового війська. Вони ступали обережно, розглядаючись на всі боки, й хоч вони належали до найвідважніших, то проте видно було якийсь скритий ляк на їх обличчях.

Вони мали якесь важне завдання перед собою. Ступаючи ось так, вони думали, що дотепер ніхто в нетрах не звернув на них уваги. Тимчасом з високого дерева одна людина слідкувала за ними пильно очима. Це був Тарзан. Він заховався на дереві і хотів наперед провідати, хто вони, а потім до них підходити. „Мувіро!" — закликав він нараз.

„А що моїх дітей загнало в такі далекі сторони?" — запитався він. Гурт чорних вояків зупинився. Вони ще не побачили Тарзана, але пізнали вже його по голосі. Невимовна радість наповнила їх серця. „Ах, бвана!" — закричав у відповідь Мувіро. В кількох хвилинах Тарзан уже був коло них: „Що сталося моїм дітям?" — запитався Тарзан зворушливо.

„Чи може хто напав на вас?" Мувіро похитав сумно головою: „Бюіра, моя донька, десь зникла. Пропала, мов розплилася в повітрі". Мувіро на хвилю замовк, а потім додав: „Сумні новини доходять до нас і наповняють нас жахом за наші дівчата; є таке дике племя, що називається кавуру; отсі дикуни схоплюють дівчата; не добре то віщує, бвана".